

C-626/23. sz. [Sergamo]ⁱ ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2023. október 12.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Tribunal Superior de Justicia de Madrid (Spanyolország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2023. szeptember 13.

Felperes:

XXX

Alperes:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Az alapeljárás tárgya

Öregségi nyugdíj – Azon nyugdíjasok számára nyújtott nyugdíj-kiegészítés, akiknek gyermekeik vannak – Nyugdíjas férfi által benyújtott, nyugdíj-kiegészítés iránti kérelem

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogi alapja

EUMSZ 267. cikk – Értelmezésre irányuló előzetes döntéshozatal iránti kérelem – 79/7/EGK irányelv – A férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód a szociális biztonság területén – Azon nyugdíjasok számára nyújtott nyugdíj-kiegészítés, akiknek gyermekeik vannak – A nyugdíj-kiegészítés minden nyugdíjas nő részére való elismerése – A nyugdíjas férfiakkal szemben támasztott követelmények – Közvetlen hátrányos megkülönböztetés – Lehetséges igazolások

ⁱ A jelen ügy neve fiktív. Az nem egyezik az eljárásban részt vevő egyetlen fél valódi nevével sem.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

Úgy kell-e értelmezni a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról szóló, 1978. december 19-i 79/7/EGK irányelvet, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájának 20., 21. és 23. cikkét, valamint 34. cikkének (1) bekezdését, hogy azokkal ellentétes az alapeljárásban szereplőhöz hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely az öregségi nyugdíjban részesülő azon szülő részére, akinek vér szerinti vagy örökbefogadott gyermeke van, nyugdíj-kiegészítésre való jogosultságot állapít meg, amely azonban a nők számára automatikusan jár, míg a férfiak esetében [a kiegészítés elismeréséhez] vagy özvegyi nyugdíjban kell részesülniük a másik szülő halálát követően, miközben valamelyik gyermek árvaellátásban részesül, vagy pedig a gyermek születésének vagy örökbefogadásának (a törvényben előírt és fent ismertetett feltételek szerint) meg kell szakítania vagy hátrányosan kell érintenie a szakmai előmenetelüket?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

- Az Európai Unió Alapjogi Chartája, 20., 21. és 23. cikk, valamint 34. cikk (1) bekezdése.
- A férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról szóló 79/7/EGK irányelv, második és harmadik preambulumbekkezdés, 1. és 2. cikk, 3. cikk (1) bekezdése, valamint 4. és 7. cikk.

A hivatkozott nemzeti jogi rendelkezések

A 2021. február 2-i 3/2021. sz. királyi törvényerejű rendelettel módosított Ley General de la Seguridad Social (a társadalombiztosításról szóló általános törvény) (a 2015. október 30-i 8/2015. sz. királyi törvényerejű rendelettel jóváhagyott egységes szerkezetű változat, a BOE 2015. október 31-i 261. száma; a továbbiakban: LGSS).

Az LGSS 60. cikke, amely az ügynevezett, „a nemek szerinti eltérés csökkentése érdekében alkalmazott járulékalapú nyugdíj-kiegészítést” szabályozza, a következőképpen rendelkezik:

„(1) Azon nőknek, akiknek egy vagy több gyermekük van, és akik járulékalapú öregségi, tartós rokkantsági vagy özvegyi nyugdíjban részesülnek, minden egyes gyermek után nyugdíj kiegészítésre jogosultak, mivel a nemek szerinti eltérés általánosan kihat a szociális biztonsági rendszer járulékalapú nyugdíjainak nőket megillető összegére. Az egyes gyermekek után járó kiegészítésre való jogosultságot a nő részére kell elismerni vagy fenntartani, kivéve, ha a kiegészítést a másik szülő részére kérelmezik és ismerik el, és a másik szülő is nő, ebben az

esetben azon nő részére kell azt elismerni, aki alacsonyabb összegű állami nyugdíjban részesül.

Ahhoz, hogy a férfi jogosult legyen a kiegészítés elismerésére, az alábbi feltételek egyikének teljesülnie kell:

a) a közös gyermekek másik szülőjének halála esetén elismert özvegyi nyugdíjjal rendelkezik, feltéve, hogy a gyermekek valamelyike jogosult árvasági ellátásra;

b) járulékalapú öregségi vagy tartós rokkantsági nyugdíjban részesülnek, és a gyermek születése vagy örökbefogadása az alábbi feltételeknek megfelelően megszakította vagy hátrányosan érintette a szakmai előmenetelüket:

1.^a Az 1994. december 31-ig született vagy örökbefogadott gyermekek esetében a születést megelőző kilenc hónap és az azt követő három év alatt, illetve örökbefogadás esetén az azt megállapító bírósági határozat keltét követő három év alatt 120 napnál több járulékfizetéssel nem járó nappal rendelkezett, feltéve, hogy az elismert nyugdíj összege kevesebb, mint a nőnek járó nyugdíj összege.

2.^a Az 1995. január 1-je után született vagy örökbefogadott gyermekek esetében a születést vagy az örökbefogadást megállapító bírósági határozat meghozatalát követő 24 hónapra vonatkozó járulékalapok összege több mint 15%-kal alacsonyabb, mint a születést vagy az örökbefogadást megállapító bírósági határozat meghozatalát közvetlenül megelőző 24 hónapra vonatkozó járulékalapok összege, feltéve, hogy az elismert nyugdíj összege kevesebb, mint a nőnek járó nyugdíj összege.

[...]

(2) A második szülőnek járó kiegészítés elismerése az első szülőnek már elismert kiegészítés megszüntetését vonja maga [...].

(3) Ez a kiegészítés minden szempontból a járulékalapú állami nyugdíj jogi jellegével rendelkezik.

A gyermek után járó kiegészítés összegét a vonatkozó állami költségvetési törvényben állapítják meg. [...].

A kiegészítés összegét nem veszik figyelembe a nyugdíj felső határának alkalmazásakor.”

Az LGSS harminchetedik kiegészítő rendelkezése a következőképpen rendelkezik:

„A nemek szerinti eltérés csökkentése érdekében alkalmazott járulékalapú nyugdíj-kiegészítés időbeli hatálya

(1) A 60. cikkben foglalt, a nemek szerinti eltérés csökkentése érdekében alkalmazott járulékalapú nyugdíj-kiegészítés elismerésére való jogosultság mindaddig fennmarad, amíg az előző évben a nemek szerinti eltérés az öregségi nyugdíjak tekintetében több, mint 5%.

(2) E törvény alkalmazásában a nemek szerinti eltérés az öregségi nyugdíjak tekintetében a férfiak és a nők részére egy adott évben kifizetett járulékalapú öregségi nyugdíjak átlagos összege közötti százalékos különbség.

[...]”.

A tényállás és az alapeljárás rövid bemutatása

- 1 A felperes nyugdíjas, valamint egy 1979-ben, egy 1984-ben és egy 1986-ban született gyermek apja. A felperes azt kérte az Instituto Nacional de la Seguridad Socialtől (nemzeti szociális biztonsági intézet, Spanyolország) (INSS), hogy adja meg részére az LGSS 60. cikkében foglalt, a nemek szerinti eltérés csökkentése érdekében alkalmazott járulékalapú nyugdíj-kiegészítést (a továbbiakban: vitatott kiegészítés).
- 2 Az INSS nem adott választ e kérelemre. A felperes a hallgatólagos elutasítás ellen keresetet nyújtott be a Juzgado de lo Social No 4 de Madridhoz (madridi 4. sz. szociális és munkaügyi bíróság, Spanyolország), lényegében arra való hivatkozással, hogy ez az elutasítás jogellenes, mivel a vitatott kiegészítés szabályozása ellentétes az uniós joggal, különösen a 79/7/EGK irányelvvel.
- 3 A Juzgado de lo Social No 4 de Madrid (madridi 4. sz. szociális és munkaügyi bíróság) lényegében azzal az indokkal utasította el a keresetet, hogy az LGSS 60. cikke összhangban van az uniós joggal.
- 4 A felperes az említett bíróság ítélete ellen fellebbezést nyújtott be a Tribunal Superior de Justicia de Madridhoz (madridi felsőbíróság, Spanyolország).

Az alapeljárás feleinek alapvető érvei

- 5 A felperes úgy véli, hogy az LGSS 60. cikke sérti a 79/7/EGK irányelvet és a Bíróság 2019. december 12-i Instituto Nacional de la Seguridad Social (Anyáknak járó nyugdíj-kiegészítés) ítéletében (C-450/18, EU:C:2019:1075) (a továbbiakban: C-450/18. sz. ítélet) kialakított ítélkezési gyakorlatot. A felperes azt állítja, hogy a férfiak és nők közötti eltérő bánásmódot, amelyet az LGSS 60. cikkének eredeti szövege tartalmaz, és amelyet a Bíróság a 79/7/EGK irányelvvel ellentétesnek nyilvánított, az LGSS 60. cikkének jelenlegi szövege fenntartja, mivel a szakmai előmenetel megszakításának követelményét a nők tekintetében nem írja elő, a férfiak esetében viszont igen.
- 6 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat nem tartalmazza az INSS érveit.

Az előzetes döntéshozatalra utalás indokainak rövid bemutatása

- 7 Meg kell állapítani, hogy a vitatott kiegészítésre vonatkozó szabályozás összeegyeztethető-e a 79/7/EGK irányelvvel, valamint a Charta 20., 21., 23. cikkével és 34. cikkének (1) bekezdésével.
- 8 E kiegészítés szabályozása ugyanis a férfiak és a nők közötti eltérő bánásmódot foglal magában, mivel a férfiaknak olyan feltételeknek kell megfelelniük, amelyeket a nőknek nem kell teljesíteniük. Figyelembe kell venni, hogy a C-450/18. sz. ítélet megállapította, hogy a 79/7/EGK irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétben az LGSS-nek a 3/2021. sz. királyi törvényerejű rendelettel történő módosítást megelőző korábbi 60. cikkében foglalthoz hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely nyugdíj-kiegészítésre való jogosultságot állapít meg azon nők részére, akiknek legalább két vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermekük van, és akik a nemzeti társadalombiztosítási rendszer valamely alrendszerében járulékalapú nyugdíjban részesülnek, míg az azonos helyzetben lévő férfiak nem rendelkeznek ilyen nyugdíj-kiegészítésre való jogosultsággal.
- 9 A spanyol jogalkotó az LGSS 60. cikkének módosításával és a kiegészítés elnevezésének megváltoztatásával tett eleget ezen ítéletnek. Jelenleg a kiegészítés egy vagy több gyermek után jár, de az összeg a gyermekek számától függően változik. Továbbá megállapításra került, hogy a vitatott kiegészítés akkor szűnik meg, amikor a férfiak és a nők részére egy adott évben kifizetett járulékalapú öregségi nyugdíjak átlagos összege közötti százalékos különbség („nemek szerinti eltérés”) már nem haladja meg az 5%-ot.
- 10 Az új szabályok a férfiak számára is lehetővé teszik a vitatott kiegészítés igénylését, de olyan további feltételeket támasztanak velük szemben, amelyek a nőkre nem vonatkoznak:
 - vagy özvegyi nyugdíjban részesülnek a másik szülő halála esetén a közös gyermek vagy gyermekek után, azzal, hogy a gyermekek valamelyikének árvaellátásra jogosultnak kell lennie (figyelembe kell venni, hogy az árvaellátás nem kerül elismerésre, illetve megszűnik, amikor a gyermek betölti a 23. életévét, kivéve, ha a gyermek fogyatékos személy);
 - vagy a születés vagy az örökbefogadás megszakította vagy hátrányosan érintette szakmai előmenetelüket meghatározott jogszabályi feltételek mellett, amelyek az 1994. december 31. előtt született vagy örökbefogadott gyermekek esetében eltérőek.
- 11 A nőknek nem kell teljesíteniük ezeket a követelményeket, így automatikusan jogosultak a vitatott kiegészítésre, ha egy vagy több gyermekük van. Ezeket a követelményeket a férfi szülők esetében mindig megkövetelik, a női szülők esetében nem, függetlenül a másik szülő nemétől, amely azonos vagy eltérő is lehet.

- 12 Amennyiben a jogszabály nem alapuló eltérő bánásmódot vezet be, a jogalkotónak ezen eltérő bánásmódot az alapvető társadalmi egyenlőtlenségek ellensúlyozására irányuló célkitűzésekkel kielégítően indokolnia kell, tehát nem csupán azt kell megállapítania, hogy az intézkedés célja a tényleges egyenlőség helyreállítása, hanem azt is – szigorúan és komolyan – bizonyítani kell, hogy az eltérő bánásmód hatása alkalmas e cél elérésére, továbbá, hogy az egyenlőséghez való formális jogfeláldozása arányban áll az elérni kívánt céllal. Nem elég tehát a puszta cél, hanem az intézkedést is megfelelő és arányos módon kell kialakítani.
- 13 A jelen ügyben a 3/2021. sz. királyi törvényerejű rendelet indoklásában a nem alapuló eltérő bánásmód igazolása arra a megállapításra korlátozódik, hogy a szabály kialakítása a vitatott kiegészítést a nemek szerinti eltérés csökkentésének eszközeként kívánja meghatározni, amely a nők alárendelt munkaerőpiaci helyzetét tükrözi, mivel történelmileg ők vállalták a főszerepet a gyermekekről való gondoskodással kapcsolatos feladatokban, de ezt úgy érik el, hogy nyitva marad a lehetőség arra, hogy azok az apák, akik bizonyítani tudják, hogy a gyermek születése vagy örökbefogadása a gyermekgondozási kötelezettség vállalása miatt hátrányosan érintette a biztosítási jogviszonyukat, hozzáférhessenek a kiegészítéshez. Vagyis az indoklás szerint együttesen érvényesül a nők javára történő pozitív fellépés („ha egyik szülő sem tudja bizonyítani, hogy a biztosítási jogviszonyát illetően őt hátrány érte, a kiegészítést a nő részére folyósítják”) és a hasonló helyzetben lévő férfiak számára nyitva álló lehetőség biztosítása.
- 14 Ez az igazolás azonban nem elegendő. Egyrészt nem igaz az az állítás, hogy ha egyik szülő sem tudja bizonyítani, hogy a biztosítási jogviszonyát illetően őt hátrány érte, akkor a vitatott kiegészítést a nő részére fizetik ki, mivel ha nincs olyan nő, aki ezt a kiegészítést kapja (mert nem jogosult nyugdíj-kiegészítésre, mert nem igényelte azt, vagy mert egyik szülő sem nő), akkor a férfi szülőnek továbbra is bizonyítania kell a szakmai előmenetele tekintetében őt ért hátrányt ahhoz, hogy hozzáférhessen ehhez a kiegészítéshez. Az egyetlen kivétel az az eset, amikor özvegyi nyugdíjról van szó, de ebben az esetben az is szükséges, hogy az egyik gyermek árvaellátásban részesüljön, ami nagyon korlátozott esetté teszi azt. Továbbá, ha az egyik szülő férfi, a másik pedig nő, és az előbbi bizonyítja a hátrányt, az utóbbi pedig nem, a vitatott kiegészítést továbbra is a nő részére ismerik el, kivéve, ha a férfinak elismert nyugdíj összege alacsonyabb, mint a nőnek járó nyugdíj összege.
- 15 Másodszor, a férfiak tekintetében a szakmai előmenetelt illetően előírt hátrány konkrét megállapítása komoly kétségeket vet fel. Nem ismert, hogy a jogalkotó milyen hatástanulmányokat végzett e követelmények meghatározása érdekében. Elsőre úgy tűnik, hogy e követelmények meghatározásuk alapján *de facto* megakadályozzák a férfiak többségét abban, hogy hozzáférjenek a vitatott kiegészítéshez, és nagy valószínűséggel a nők nagy részét is megakadályozzák az ahhoz való hozzáférésben, ha a nőknek is teljesíteniük kellene azokat. Ily módon e követelmények arra irányulnak, hogy helyreállítsák a férfiak és nők közötti eltérő bánásmódot, amelyet a C-450/18. sz. ítélet az uniós joggal ellentétesnek

minősített. Emellett úgy tűnik, hogy a követelmények meghatározása alapján nincs összefüggés a szakmai előmenetelt illetően bekövetkező hátrány és a nyugdíj összegére gyakorolt, meghatározott százalékkal kompenzált hatás között.

- 16 Ráadásul az a tény, hogy ezeket a követelményeket nem írják elő a nők részére, azt jelenti, hogy a vitatott kiegészítést, amely a szakmai előmenetelt illetően bekövetkezett hátrányt hivatott kompenzálni, olyan nőknek is megadják, akiknek a szakmai előmenetelét ez nem érintette. Nem szabad elfelejteni, hogy ezt a kiegészítést a nyugdíj százalékában állapítják meg, ami azt jelenti, hogy a magasabb keresetű (és ezért jobb nyugdíjakkal rendelkező) személyeknek jobban kedvez, még akkor is, ha úgy tekinthető, hogy éppen ezen a társadalmi csoporton belül rontja a legkevésbé a szülők szakmai előmenetelét a gyermeknevelés, mivel lehetőségük van arra, hogy családon kívüli forrásokat vegyenek igénybe erre a célra. Az alacsony fizetéssel járó munkahellyel rendelkező, a munkaerőpiacról a gyermeknevelés miatt kieső szülők szélsőséges eseteiben előfordulhat, hogy nem jogosultak nyugdíjra, ami azt jelenti, hogy erre a kiegészítésre sem lesznek jogosultak. Olyan megfontolásokról van szó, amelyek némileg marginálisak, miközben a vitatott kiegészítés folyósításával érintett közpénzek nagysága kétségtelenül jelentős.
- 17 Emellett azt is meg kell jegyezni, hogy a két szülő kiegészítései összegegyeztetetlenek, és abban az esetben, ha mindkét szülő jogosult a juttatásra:
- ha mindkét szülő nő, a kiegészítésre az jogosult, aki a két állami nyugdíj közül az alacsonyabb összegű nyugdíjban részesül;
 - ha mindkét szülő férfi, a kiegészítésre az jogosult, aki a két állami nyugdíj közül az alacsonyabb összegű nyugdíjat kapja;
 - ha az egyik szülő nő, a másik pedig férfi, a kiegészítésre csak akkor jogosult a férfi, ha folyósított nyugdíjának összege alacsonyabb, mint a nőnek folyósított nyugdíj összege.
- 18 A jelen ügyben nem a kiegészítések egyidejűségének és összegegyeztetetőségének problematikája merül fel, hanem csupán a férfi kiegészítésre való jogosultsága, amiatt, hogy olyan követelményeket írnak elő részére, amelyeknek esetleg nem felel meg, és amelyeknek a nőknek nem kell megfelelniük ahhoz, hogy jogosultak legyenek a kiegészítésre.
- 19 Lényegesnek tűnik azonban az a tény, hogy jelenleg a törvény alapján a mindkét szülő számára járó kiegészítés összegegyeztetetlen, így ha mindkét szülő jogosult arra, mindig az alacsonyabb összegű nyugdíj kiegészítése mellett döntenek. E tekintetben, tekintettel arra, hogy a nemek szerinti eltérést a törvény a férfiak és a nők nyugdíjának átlagos összege közötti különbséggént határozza meg, felmerül a kérdés, hogy a törvényben meghatározott kiegyenlítési cél (5%-ot meg nem haladó eltérés) elérése érdekében elegendő lenne-e a vitatott

kiegészítésnek az alacsonyabb összegű nyugdíjak esetében való elismerése, függetlenül a szülő nemétől.

- 20 A kérdés tehát az, hogy e követelmények, amelyek a kedvezményezett neme szerinti különbségtételt vezetnek be, összeegyeztethetőek tekinthetők-e a férfiak és nők közötti egyenlőség elvével, tekintettel arra, hogy „az egyenlőség elve nem akadályozza, hogy az alulreprezentált nem számára különleges előnyöket biztosító rendelkezéseket tartsanak fenn vagy hozzanak meg” (a Charta 23. cikke). Felmerül továbbá a kérdés, hogy ezek a követelmények úgy értelmezhetők-e, mint amelyek a 79/7/EGK irányelv 7. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti, az egyenlőség elve alóli kizárást jelentik.